

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА

Півненко Юлія Володимирівна

УДК 373.31:796.011.3(043.5)

**ФОРМУВАННЯ ФІЗИЧНОГО ЗДОРОВ'Я УЧНІВ
У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ**

13.00.07 – теорія і методика виховання

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Тернопіль – 2013

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Запорізькому інституті післядипломної педагогічної освіти, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук
АКСЬОНОВА Олена Петрівна,
Запорізький інститут післядипломної
педагогічної освіти,
доцент кафедри реабілітаційної педагогіки
та здорового способу життя.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
МАТВИЄНКО Олена Валеріївна,
Інститут педагогіки і психології
Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова,
професор кафедри педагогіки та методики
початкового навчання;

кандидат педагогічних наук
СЕРЕДА Ірина Олександрівна,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка,
асистент кафедри фізичного виховання.

Захист відбудеться 27 вересня 2013 р. о 10.00 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 58.053.01 у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка (зала засідань, вул. М. Кривоноса, 2, м. Тернопіль, 46027).

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка за адресою: вул. М. Кривоноса, 2, м. Тернопіль, 46027.

Автореферат розісланий 21 серпня 2013 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. І. Янкович

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Збереження та зміцнення здоров'я підростаючого покоління □ одне із найважливіших завдань сучасності. Освітня політика України щодо його вирішення визначена Конституцією України, цільовою програмою “Здорова нація” на 2009-2013 роки, Законом України “Про освіту”, “Основами законодавства України про охорону здоров'я”, Державною національною програмою “Освіта (Україна ХХІ століття)”.

У Державному стандарті початкової загальної освіти зазначено, що у початковій школі закладається підґрунтя фізичного та психічного здоров'я людини. Цей період дуже важливий для виховання здорової, фізично витривалої дитини та формування її характеру. Однак останнім часом помітна тенденція до зростання показника захворюваності дитячого населення. Серед дітей до 12 років сумарна частка хвороб у структурі поширеності становить 77,7%. Це зумовило появу значної кількості досліджень щодо збереження здоров'я учнів у навчально-виховному процесі початкової школи.

Науковцями обґрунтовані теоретико-методичні аспекти проблеми: фактори шкільного ризику, які негативно впливають на стан здоров'я учнів початкових класів (В. Базарний, М. Безруких, Н. Денисенко, О. Дубогай, М. Смірнов, О. Советова та ін.); обґрунтування сутності здоров'язбережувальних технологій та їх використання у навчально-виховному процесі (О. Ващенко, О. Дзятковська, І. Чупах та ін.); валеологізація освітнього процесу (О. Аксьонова, М. Гриньова, Л. Нагавкіна, Л. Татарнікова та ін.); формування культури здоров'я учнів молодшого шкільного віку (Т. Бойченко, Г. Горащук, Г. Зайцев, В. Ковалько та ін.); моделювання здоров'язбережувальної діяльності навчальних закладів (М. Безруких, D. Allensworth, J. Dryfoos, L. Kolbe та ін.); ефективність використання форм, засобів, методів фізичного виховання щодо формування фізичної культури особистості (Т. Круцевич, І. Масляк, К. Огніста та ін.); комплексна методика оцінки рівня здоров'я організму людини (О. Міхеєнко, І. Серєда та ін.); здійснення моніторингу навчально-виховного процесу з позиції збереження та зміцнення здоров'я (Г. Апанасенко, О. Орлов, С. Подмазін та ін.); організація системи роботи щодо підвищення рівня професійної компетентності педагогів початкової школи у контексті збереження здоров'я учнів (О. Дворнікова, Л. Лубишева, О. Матвієнко, Б. Шиян та ін.). Проте цілісного дослідження проблеми формування фізичного здоров'я учнів у навчально-виховному процесі початкової школи не виявлено.

Аналіз наукових досліджень і сучасної виховної практики переконує у тому, що у навчально-виховному процесі початкової школи простежуються певні суперечності між: потенційними можливостями навчально-виховного процесу щодо формування фізичного здоров'я молодших школярів та превалюванням у шкільній практиці здоров'явитратних підходів до навчання і виховання; між базовою потребою кожного учня початкових класів бути фізично здоровим і

відсутністю навчально-методичного забезпечення для її реалізації; між невпорядкованими діями окремих учасників навчально-виховного процесу щодо зміцнення здоров'я дітей та відсутністю системи його формування.

Педагогічна значущість проблеми, її актуальність та недостатнє розкриття у науково-педагогічній літературі, необхідність усунення зазначених суперечностей зумовили вибір теми дисертаційного дослідження “*Формування фізичного здоров'я учнів у навчально-виховному процесі початкової школи*”.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконане відповідно до плану науково-дослідної роботи Державного вищого навчального закладу “Запорізький національний університет” як складова комплексної теми “Основні напрямки формування здорового способу життя різних верств населення України засобами фізичної культури, спорту і туризму” (номер державної реєстрації 0111U008530). Тема дисертації затверджена вченою радою комунального закладу “Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти” (протокол № 6 від 12.12.2008 р.) й узгоджена у Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології НАПН України (протокол № 1 від 24.02.2009 р.).

Об'єкт дослідження: навчально-виховний процес початкової школи.

Предмет дослідження: система формування фізичного здоров'я учнів початкової школи.

Мета дослідження полягає у розробці та обґрунтуванні системи формування фізичного здоров'я учнів у навчально-виховному процесі початкової школи.

Для досягнення мети визначено наступні **завдання**:

1. На основі аналізу науково-методичної літератури та виховної практики сучасної початкової школи розкрити сутність поняття “формування фізичного здоров'я” та визначити напрями удосконалення здоров'язбережувальної освітньої діяльності.

2. Конкретизувати критерії та показники сформованості фізичного здоров'я учнів у навчально-виховному процесі початкової школи.

3. Визначити напрями, принципи та організаційно-педагогічні умови формування фізичного здоров'я учнів молодшого шкільного віку.

4. Розробити програму “Школа розвитку і здоров'я” як складову системи формування фізичного здоров'я учнів початкових класів.

5. Експериментально перевірити ефективність розробленої системи.

Для розв'язання поставлених завдань були використані **методи дослідження**: *теоретичні*: аналіз та систематизація для розкриття сутності поняття “формування фізичного здоров'я” та конкретизації критеріїв і показників його сформованості; аналіз та інтерпретація характеристик навчально-виховного процесу та нормативних документів у початковій школі у контексті формування фізичного здоров'я учнів; систематизація та конструювання для розробки системи

формування фізичного здоров'я учнів; *емпіричні*: анкетування учнів, батьків і вчителів, тестування, спостереження з метою визначення стану формування фізичного здоров'я учнів молодшого шкільного віку; педагогічний експеримент □ для перевірки ефективності розробленої системи формування фізичного здоров'я учнів; *методи кількісного та якісного аналізу емпіричних даних*; *методи математичної статистики* для обробки результатів експерименту.

Експериментальна база дослідження. Експериментальна робота проводилася на базі шкіл Запорізької та Херсонської областей. У констатувальному експерименті взяли участь 234 учні і 48 вчителів початкової школи, у формувальному – 234 учні I-IV класів НВК № 23, ЗОШ I-III ст. № 15 м. Мелітополя, Дніпрорудненської ЗОШ I-II ст. Василівського району Запорізької області.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що:

□ *вперше теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено* систему формування фізичного здоров'я учнів у навчально-виховному процесі початкової школи, в якій структурно-функціональними зв'язками взаємопов'язані мета як системотвірний чинник та основні компоненти: програма “Школа розвитку і здоров'я”, принципи, напрями, форми, методи здоров'язбережувальної та здоров'яформувальної діяльності, організаційно-педагогічні умови, що є детермінантами компонентів системи, (індивідуалізація навчально-виховного процесу; організація системи роботи щодо підвищення рівня професійно-валеологічної компетентності педагогів початкової школи; насичення змісту навчальних предметів та виховних заходів тематикою збереження та зміцнення здоров'я людини; здійснення моніторингу навчально-виховного процесу з позиції збереження та зміцнення здоров'я), діагностичний інструментарій та еталонний результат;

□ *визначено* напрями удосконалення здоров'язбережувальної освітньої діяльності: світоглядний, дидактичний, фізкультурно-оздоровчий, інформаційно-просвітницький, профілактичний, діагностичний;

□ *конкретизовано* критерії сформованості фізичного здоров'я учнів у навчально-виховному процесі початкової школи шляхом інтегрування їх морфофункціональних та педагогічних показників;

□ *уточнено* сутність поняття “формування фізичного здоров'я” з урахуванням специфіки учнів молодшого шкільного віку.

Подальшого розвитку набули форми і методи формування фізичного здоров'я учнів у навчально-виховному процесі початкової школи.

Практичне значення дослідження полягає у розробці науково-методичного забезпечення процесу формування фізичного здоров'я учнів початкових класів та функціонування навчальних закладів як шкіл сприяння здоров'ю: програми “Школа розвитку і здоров'я”; схеми аналізу уроку з позиції збереження та формування здоров'я; циклограми методичних заходів щодо удосконалення

професійної компетентності вчителів з формування фізичного здоров'я учнів початкових класів; авторської методики обчислення коефіцієнта сформованості фізичного здоров'я учнів у навчально-виховному процесі початкової школи; навчально-методичних посібників “Навчаємо здоров'ю – працюємо на майбутнє” та “Навчання заради здоров'я”. Обґрунтована система формування фізичного здоров'я учнів початкових класів може слугувати орієнтиром під час розробки відповідних методик для учнів основної та старшої школи, створене навчально-методичне забезпечення може стати об'єктом вивчення студентами вищих педагогічних навчальних закладів та вчителями в системі післядипломної освіти.

Результати дослідження **впроваджено** у навчально-виховний процес шкіл: м. Запоріжжя – НВК № 23 (довідка № 98 від 31.01.2013 р.), ЗОШ I-III ст. № 38 (довідка № 39 від 11.02.2013 р.); Запорізької області – багатопрофільної гімназії № 2 м. Бердянська (довідка № 50 від 30.01.2013 р.), ЗОШ I-III ст. № 15 м. Мелітополя (довідка № 121 від 29.01.2013 р.), Дніпрорудненської ЗОШ I-II ст. Василівського району (довідка № 40 від 29.01.2013 р.); Херсонської області – Бериславської ЗОШ I-III ст. № 3 Бериславського району (довідка № 74 від 25.01.2013 р.) та Запорізького інституту післядипломної педагогічної освіти (довідка № 56 від 22.01.2013 р.) і Херсонської академії неперервної освіти (довідка № 01-07/79 від 31.01.2013 р.).

Особистий внесок автора. У спільних публікаціях [11, 10] авторськими є розкриття сутності навчально-виховного процесу, спрямованого на збереження та зміцнення здоров'я учнів початкових класів та особливостей впровадження динамічних пауз. У праці [12] – висвітлення специфіки педагогічної діяльності вчителя щодо формування фізичного здоров'я учнів у навчально-виховному процесі початкової школи.

Апробація результатів дослідження здійснювалась у доповідях та виступах на науково-практичних конференціях: *міжнародних* – “Актуальні проблеми сучасної біомеханіки фізичного виховання та спорту” (Чернігів, 2011); “Сучасні технології формування особистості фахівця з фізичного виховання, спорту та основ здоров'я” (Чернігів, 2012); “Особистість в єдиному освітньому просторі” (Запоріжжя, 2010, 2011); *всукраїнських* – “Психолого-педагогічні засади діяльності вчителя: історія, теорія, практика” (Херсон, 2012) та семінарах на кафедрі фізичної культури, спорту і здорового способу життя Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (2011–2013).

Публікації. Основні результати дослідження відображено у 13 публікаціях, з них: 6 статей – у фахових вітчизняних та зарубіжних педагогічних виданнях, 2 – у фахових виданнях з фізичного виховання і спорту, 4 – у навчально-методичних посібниках, 1 – у науково-методичному виданні.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (219 найменувань, з яких 3 – іноземних авторів), 7 додатків.

Загальний обсяг дисертації □ 228 сторінок, з них основного тексту – 180 сторінок. Робота містить 21 таблицю, 23 рисунки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми; визначено об'єкт, предмет, мету, завдання й методи дослідження; охарактеризовано його експериментальну базу; окреслено наукову новизну і практичне значення роботи; представлено дані щодо впровадження та апробації результатів; подано інформацію про особистий внесок автора.

У першому розділі – **“Формування фізичного здоров'я учнів початкових класів як педагогічна проблема”** □ на основі аналізу нормативних документів, науково-методичної літератури та практики роботи сучасної школи здійснено аналіз теоретичних засад формування фізичного здоров'я учнів у навчально-виховному процесі початкової школи; подано результати дефінітивного аналізу поняття “формування фізичного здоров'я”; розкрито предикацію сутності формування фізичного здоров'я учнів початкових класів та конкретизовано показники його сформованості; висвітлено методику оцінювання сформованості фізичного здоров'я учнів початкових класів; подано зміст і результати констатувального експерименту з проблеми формування фізичного здоров'я учнів у навчально-виховному процесі початкової школи; визначено напрями удосконалення здоров'язбережувальної освітньої діяльності.

Аналіз нормативних документів та наукової літератури щодо формування фізичного здоров'я учнів у навчально-виховному процесі початкової школи, негативного впливу шкільних факторів ризику на стан здоров'я учнів засвідчив актуальність здоров'язбережувальної діяльності у молодшому шкільному віці. Така позиція підтверджується дослідженнями, у яких цей вік визначено чутливим щодо формування функціональної основи майбутнього фізичного потенціалу організму дитини, цілеспрямованої її поведінки, зорієнтованої на здоровий спосіб життя, виховання активної життєвої позиції щодо власного здоров'я на тлі прискорених процесів психофізичного розвитку.

Фізичне здоров'я учня молодшого шкільного віку трактується нами як динамічний стан органів і систем організму дитини, показники якого дають змогу їй якісно функціонувати у навколишньому середовищі.

Вивчення наукових досліджень та робота зі словниками дали змогу визначити, що термін “формування” поєднує у своєму значенні синоніми “виховання”, “становлення”, “розвиток”. Тому, розуміючи формування особистості як цілеспрямований соціально значущий процес становлення людини як особистості під впливом зовнішніх та внутрішніх детермінант (у результаті розвитку і виховання), *“формування фізичного здоров'я”* визначаємо як соціально значущий процес узгоджених взаємодій суб'єктів навчально-виховного середовища, спрямованих на досягнення

індивідуального оптимального рівня показників морфофізіологічного розвитку, фізичної підготовленості, адаптаційних можливостей організму індивіда та виховання особистісних якостей людини, спрямованих на збереження і формування фізичного здоров'я.

Аналіз наукових джерел дав змогу виокремити концептуальні положення, які доцільно враховувати в процесі розробки системи формування фізичного здоров'я учнів у навчально-виховному процесі початкової школи:

1. Розв'язання поліпредметної проблеми здоров'я дітей можливе на основі інтегративного підходу до здоров'я (В. Казначеев; З. Тюмасаєва).

2. Зустріч дитини зі школою відбувається у віці, рецептивному до формування життєво важливих мотивів, серед яких категорія “здоров'я” займає пріоритетну позицію (Н. Абаскалова, Н. Денисенко, О. Дубогай, Т. Казаковцева, Т. Косолапова).

3. Нова якість освіти може бути досягнута лише за умови організації навчально-виховного процесу, спрямованого на формування, збереження, зміцнення та відновлення здоров'я учнів (О. Аксьонова, О. Ващенко, Н. Денисенко, Л. Нагавкіна, С. Свириденко, Л. Татарнікова).

Вивчення сутності проблеми збереження здоров'я учнів у навчально-виховному процесі дало змогу встановити причинно-наслідкові зв'язки між шкільними факторами ризику (недостатній рівень сформованості здоров'ятворчого світогляду суб'єктів освітнього середовища; відсутність системної роботи з формування цінності здоров'я; стресова тактика педагогічних впливів; інтенсифікація і нерациональна організація навчального процесу; невідповідність методик і технологій навчання віковим, психологічним та фізіологічним особливостям, стану здоров'я учнів; недостатній рівень гігієнічних та психологічних знань суб'єктів освітньої діяльності та ін.) та станом фізичного здоров'я учнів молодшого шкільного віку. Групування негативних факторів за сферами їх виявлення на світоглядний, дидактичний, фізкультурно-оздоровчий, просвітницький, профілактичний, діагностичний надало можливість окреслити напрями удосконалення здоров'язбережувальної освітньої діяльності.

У процесі дослідження встановлено, що сформованість фізичного здоров'я учнів початкових класів доцільно визначати за інтегративним критерієм, який передбачає *морфофункціональну* та *педагогічну* складові. Це зумовлено тим, що характер прояву показників фізичного здоров'я залежить від особистісних якостей людини, усвідомленості нею поведінки, яка зміцнює або погіршує здоров'я.

Показниками морфофункціонального компоненту інтегративного критерію виступають: індивідуально оптимальний рівень морфофізіологічного розвитку, необхідний і достатній для якісного функціонування організму; індивідуально оптимальний рівень фізичної підготовленості, необхідний і достатній для якісної працездатності; індивідуально оптимальний рівень

адаптаційних можливостей організму, необхідний і достатній для компенсації патологічних процесів оточуючого середовища.

Педагогічний компонент характеризують такі показники: мотиваційно-ціннісний (система життєвих цінностей, життєва позиція; потреби та мотиви), когнітивно-інтелектуальний (знання та вміння щодо збереження та формування здоров'я), поведінковий (осмисленість, самостійність та здатність учня до самоконтролю), емоційно-психологічний (відповідальність за стан власного здоров'я та здоров'я оточуючих).

Узагальнення положень, висвітлених у наукових працях (О. Аксьонова, Е. Вайнер, О. Ващенко, В. Ковалько, Г. Мешко, М. Смірнов, О. Советова, І. Чупаха та ін.), результати власних емпіричних досліджень дали підстави для розуміння необхідності використання у навчально-виховному процесі здоров'язбережувальних та здоров'яформувальних технологій.

Здоров'язбережувальна технологія – це валеологічно обґрунтована система заходів, яка спрямована на створення безпечних та сприятливих умов для повноцінної участі учнів початкових класів у навчально-виховному процесі.

Здоров'яформувальна педагогічна технологія – це валеологічно обґрунтована система створення, застосування і визначення всього навчально-виховного процесу, спрямована на забезпечення “валеологічного супроводу індивідуального освітнього маршруту” (за Л. Нагавкіною) кожного учня початкових класів.

Вивчення стану проблеми у шкільній практиці засвідчило, що в урочній діяльності педагогів реалізація здоров'язбережувальних та здоров'яформувальних технологій переважно зводиться до дотримання санітарно-гігієнічних (94%) і фізіолого-гігієнічних (84,1%) вимог та контролю за поставою учнів (87%). Виховання в учнів цільової установки на фізичне удосконалення та зміцнення здоров'я спостерігалось на уроках у 26,7% вчителів. Навчальну діяльність мотивують 45,7% вчителів, проводять емоційні розрядки 28,4% опитаних, ситуація успіху присутня на уроках 16,7% педагогів. Аналіз анкет показав: одними з найвагоміших факторів негативного впливу на стан фізичного здоров'я учнів є зростаюче електронно-променеве і світло-мерехтливе опромінення дітей (75%), підвищення обсягу та складності навчального матеріалу (61%) і домінування “короткозорих” книжкових способів передачі інформації (61%). Великого значення щодо впливу на стан фізичного здоров'я учнів педагоги надали відсутності у деяких школах спортивних залів і кваліфікованих викладачів фізичної культури (59%), низькій культурі сім'ї у питаннях охорони й зміцнення здоров'я (53%), дефіциту фізичної активності учнів (46%) та недостатньому рівневі гігієнічних та психологічних знань педагогів (46%).

У процесі дослідження було використано авторську методику обчислення коефіцієнта сформованості фізичного здоров'я учнів у навчально-виховному процесі початкової школи, сутність якої полягає у комплексному використанні методик визначення показників

морфофункціонального критерію та анкетувань, спостережень, моніторингу навчальних досягнень для визначення показників педагогічного критерію.

За результатами констатувального експерименту виявлено недостатній рівень сформованості фізичного здоров'я учнів. Високий рівень мали 2,1% учнів, достатній – 21,4% учнів, середній – 37,2% учнів, низький – 39,3% учнів.

Загалом встановлено, що вчителі початкових класів недостатньо уваги приділяють формуванню фізичного здоров'я школярів, здебільшого не планують здоров'язбережувальні та здоров'яформувальні завдання на урок та не надають належного значення вихованню здоров'ятворчого світогляду своїх вихованців. Відтак існує потреба розробки системи формування фізичного здоров'я учнів у навчально-виховному процесі початкової школи.

У другому розділі □ **“Система формування фізичного здоров'я учнів у навчально-виховному процесі початкової школи”** □ теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено систему формування фізичного здоров'я учнів початкової школи, описано організацію та зміст формувального експерименту, здійснено аналіз його результатів.

Система формування фізичного здоров'я учнів (рис. 1) охоплювала цілісний навчально-виховний процес початкової школи.

Основним завданням *світоглядного напрямку* було виховання свідомого ставлення учнів та педагогів до свого здоров'я, здоров'я оточуючих та навколишнього середовища як до найвищої людської цінності.

Серед методів цього напрямку перевага надавалася методам усвідомлення цінностей здоров'я (розповіді, роз'яснення, проблемні бесіди, доручення, метод прикладу, практичний, проектний, ініціативно-творчий) та формам (майстер-класи, тренінги, практичні роботи, проектна діяльність, театралізовані та лялькові вистави здоров'язбережувальної тематики для вихованців дошкільних та позашкільних навчальних закладів, участь у благодійній акції “Милосердя”, участь у проекті “Я здоров'я збережу – сам собі допоможу”, екологічна виставка “Збережу природу рідного краю”, творча група “Школа розвитку і здоров'я” для педагогів).

Результатом реалізації цього напрямку визначено позитивну мотивацію учнів до здоров'язбережувальної та здоров'яформувальної поведінки; підвищення рівня культури здоров'я педагогів.

У процесі реалізації *дидактичного напрямку* основне завдання полягало у створенні науково обґрунтованого, відкритого інноваціям освітнього процесу, орієнтованого на різнобічний розвиток здорової особистості учня.

Основними методами визначені: створення позитивної атмосфери навчання й організації комунікації учнів, мотивації навчальної діяльності, розширення діапазону знань учнів.

Організаційно-педагогічні умови: індивідуалізація навчально-виховного процесу; організація системи роботи щодо підвищення рівня професійно-валеологічної компетентності педагогів початкової школи засобом впровадження циклограм методичних заходів; насичення змісту навчальних предметів та виховних заходів тематикою збереження та зміцнення здоров'я людини; здійснення моніторингу навчально-виховного процесу з позиції збереження та зміцнення здоров'я.

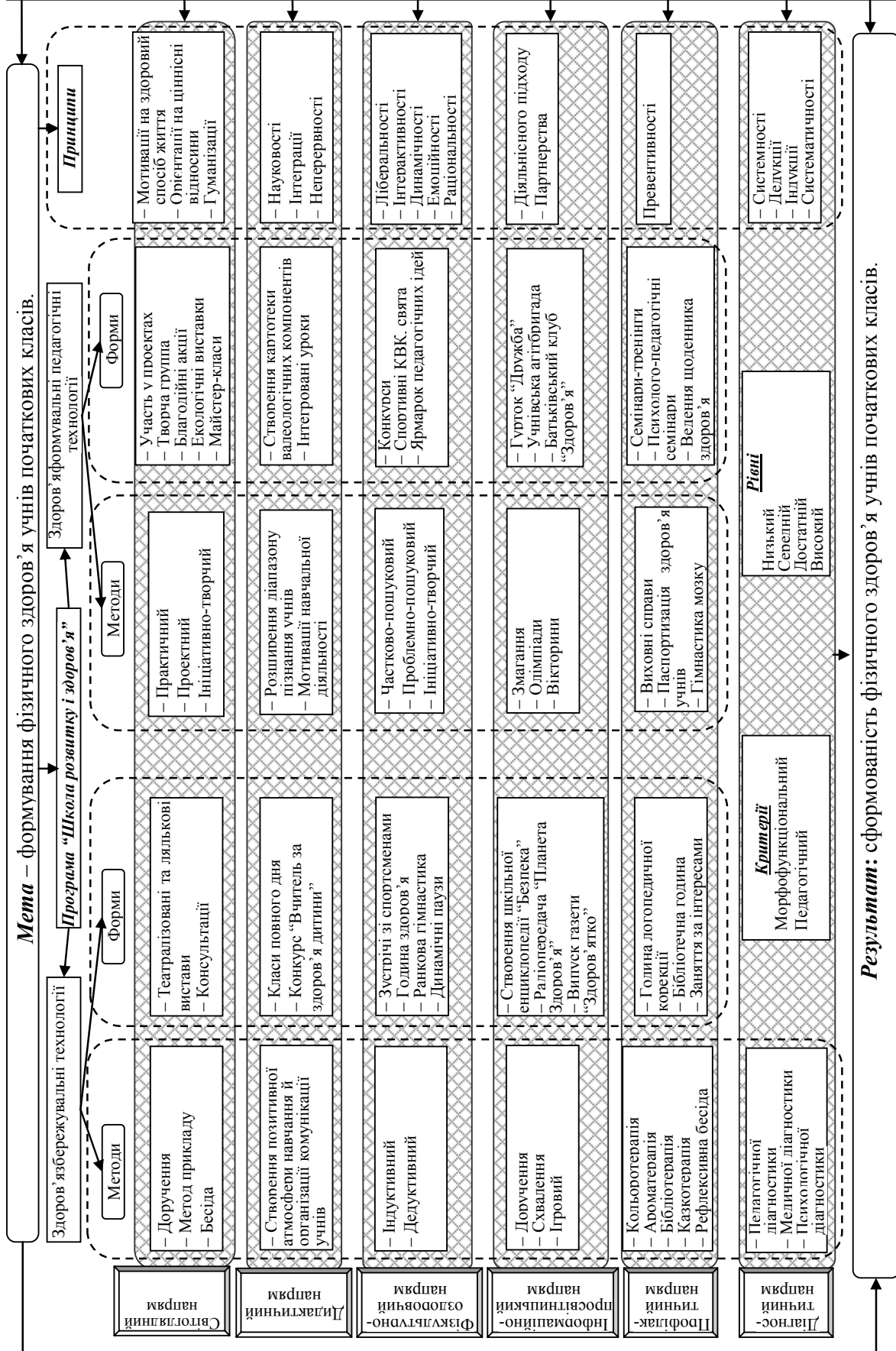

Рис. 1. Система формування фізичного здоров'я учнів у навчально-виховному процесі початкової школи

Реалізація цього напрямку передбачала організацію у навчальних закладах мережі класів повного дня, проведення конкурсу на кращий урок та виховний захід із використанням здоров'язбережувальних технологій “Вчитель за здоров'я дитини”, створення картотеки валеологічних компонентів, проведення інтегрованих уроків, розробку та впровадження адаптованих програм “Лікувальна фізична культура”, “Логіка”, “Інтегрований курс етики та етикету”.

Результатом реалізації цього напрямку визначено опанування учнями арсеналом знань, умінь і навичок, необхідних і достатніх для збереження та зміцнення власного фізичного здоров'я; володіння педагогами спеціальними психолого-педагогічними компетентностями щодо організації процесу навчання з метою збереження та формування фізичного здоров'я учнів.

Основним завданням діяльності за *фізкультурно-оздоровчим напрямом* було формування усвідомленої потреби учнів у систематичному фізичному самовдосконаленні, розвиток позитивного інтересу та звички до самостійних занять фізичними вправами.

Перевага надавалася індуктивному, дедуктивному, частково-пошуковому, проблемно-пошуковому, ініціативно-творчому методам.

Основними формами організації діяльності визначено конкурси на кращий малюнок, вірш, казку, загадку тощо на спортивну тематику; спортивні КВК, свято “Спортивна сім'я”, “Міс Грація початкової школи”, зустрічі зі спортсменами “Гордість Запоріжжя”, година здоров'я, конкурс “Вчитель за здоров'я дитини”, спортивні секції, шкільний ярмарок педагогічних ідей з питань збереження та формування учнів.

Прогнозований результат реалізації напрямку – індивідуально-достатній рівень рухового досвіду, фізкультурної активності учня щодо збереження та формування фізичного здоров'я; розширення педагогічної свідомості фахівців фізичного виховання у контексті значущості цінностей фізичної культури і спорту для індивідуального гармонійного розвитку учнів початкових класів.

Пріоритетним завданням *інформаційно-просвітницького напрямку* було створення науково-інформаційного простору щодо збереження та формування фізичного здоров'я учнів.

Основний метод цього напрямку – метод стимулювання поведінки і діяльності (доручення, схвалення, змагання, олімпіади, вікторини, ігровий метод), форми організації діяльності – агітбригада учнів четвертих класів з пропаганди здорового способу життя, випуск шкільної газети “Здоров'ятко”, радіопередача “Планета Здоров'я”, гурток “Дружба” із залученням батьків, створення шкільної енциклопедії “Безпека”, батьківський клуб “Здоров'я”.

Підвищення професійно-валеологічної компетентності вчителів здійснювалося шляхом впровадження циклограми методичних заходів, яка передбачала проведення семінарів, майстер-класів, ділових ігор, лекцій, практичних занять.

Результатом реалізації напрямку визначено здатність учнів до самоконтролю за показниками фізичного здоров'я; узгодження власної діяльності з результатами, отриманими у процесі здійснення самоконтролю; уміння приймати раціональні рішення у різних життєвих ситуаціях; володіння педагогами інструментарієм стимулювання і заохочення здорової поведінки учнів.

Основне завдання *профілактичного напрямку* полягало в організації здоров'язбережувальної інфраструктури навчального закладу.

Провідними методами цього напрямку визначено такі: моделювання та психолого-педагогічної підтримки (рефлексивна бесіда, метод спільного планування, конкурси, рольові ігри та ігри-драматизації, виховні справи та ін.).

У процесі діяльності було створено відео-, фонотеки для використання з метою зняття втоми та напруги, впроваджено кольоротерапію, бібліотерапію, казкотерапію, запроваджено біоритмологічний підхід до проведення динамічних пауз, у розклад введено годину логопедичної корекції, бібліотечну годину, навчальні кабінети обладнано партами для вертикального способу навчання, організовано паспортизацію здоров'я кожного учня початкової школи та систематичне інформаційно-діагностичне обстеження учнів.

Для педагогів були організовані заняття “Сам собі психолог”, “Зціли себе сам”, проведені семінари-тренінги “Очищення організму”, “Прозріння”, “Духовна гімнастика”, психолого-педагогічні семінари “Вікові особливості учнів”, “Урахування особливостей вікового розвитку учнів початкових класів в освітньому процесі”.

Результатом реалізації цього напрямку визначено підвищення рівня соціальної та психологічної захищеності учнів; попередження синдрому професійного вигорання педагогів; зниження кількості захворювань.

Діагностичний напрям передбачає створення комплексної системи моніторингу кількісно-якісних змін фізичного здоров'я учнів початкової школи.

Основними методами цього напрямку є методи педагогічної діагностики (аналіз уроку з позиції збереження та формування здоров'я учнів; спостереження за професійною діяльністю педагогів, анкетування, діагностика індивідуального розвитку та ін.), медичної діагностики (поглиблений огляд лікарями), психологічної діагностики (спостереження, бесіди, “Градусник”, “Прогноз погоди” та ін.).

Результатом реалізації напрямку є формування особистої зацікавленості учнів результатами обстеження фізичного здоров'я різними спеціалістами; удосконалення аналітичних здібностей педагогів.

Ефективності процесу формування фізичного здоров'я учнів початкових класів сприяло забезпечення організаційно-педагогічних умов:

1. Індивідуалізація навчально-виховного процесу.

Вона передбачає дотримання психогігієнічних норм організації навчання школярів з урахуванням індивідуальних норм навантаження; оптимальне поєднання розумової діяльності та рухової активності, впровадження здоров'язбережувальних та здоров'яформувальних технологій.

2. Організація системи роботи щодо підвищення рівня професійно-валеологічної компетентності педагогів початкової школи засобом впровадження циклограми методичних заходів.

Циклограмою передбачено різні форми занять (лекційні та практичні заняття, теоретичні семінари, семінари-практикуми, майстер-класи, консультації, ділові ігри, самостійна діяльність вчителів та ін.) та форми представлення кінцевого результату залежно від форми організації діяльності (конспекти, розробки уроків, укладання картотеки, класифікація понять та ін.).

3. Насичення змісту навчальних предметів та виховних заходів тематикою збереження та зміцнення здоров'я людини.

4. Здійснення моніторингу навчально-виховного процесу з позиції збереження та зміцнення здоров'я учнів.

Ефективність запропонованої системи формування фізичного здоров'я учнів у навчально-виховному процесі початкової школи перевірялась у процесі формувального експерименту, у якому брали участь учні експериментальної (116 учнів) і контрольної (118 учнів) груп.

Учні контрольної групи навчалися в умовах традиційного навчально-виховного процесу, а експериментальної – із запропонованою нами системою.

Її науково-методичне забезпечення склали матеріали: схема аналізу уроку з позиції збереження та формування здоров'я; циклограма методичних заходів щодо удосконалення професійної компетенції вчителів з формування фізичного здоров'я учнів початкових класів; авторська методика обчислення коефіцієнта сформованості фізичного здоров'я учнів молодшого шкільного віку; навчально-методичні посібники “Навчаємо здоров'ю – працюємо на майбутнє” та “Навчання заради здоров'я”.

Ефективність розробленої системи визначалася за динамікою рівнів сформованості в учнів показників інтегративного критерію формування фізичного здоров'я (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка рівнів сформованості фізичного здоров'я учнів початкових класів

Рівень сформованості фізичного здоров'я	Початок експерименту				Кінець експерименту			
	ЕГ		КГ		ЕГ		КГ	
	К-сть	%	К-сть	%	К-сть	%	К-сть	%
низький	44	37,9	48	40,7	9	7,8	44	37,3
середній	42	36,2	45	38,1	39	33,6	39	33,1
достатній	28	24,1	22	18,6	37	31,9	24	20,3
високий	2	1,7	3	2,5	31	26,7	11	9,3

За результатами даних встановлено, що в експериментальній групі значно збільшилися показники високого та достатнього рівнів (відповідно на 25% і 7,8%) і водночас зменшилися середнього та низького рівнів (відповідно 2,6% і 30,1%) інтегративного критерію сформованості фізичного здоров'я.

Позитивна динаміка рівнів сформованості фізичного здоров'я учнів експериментальної групи (рис. 2) засвідчила ефективність експериментальної системи.

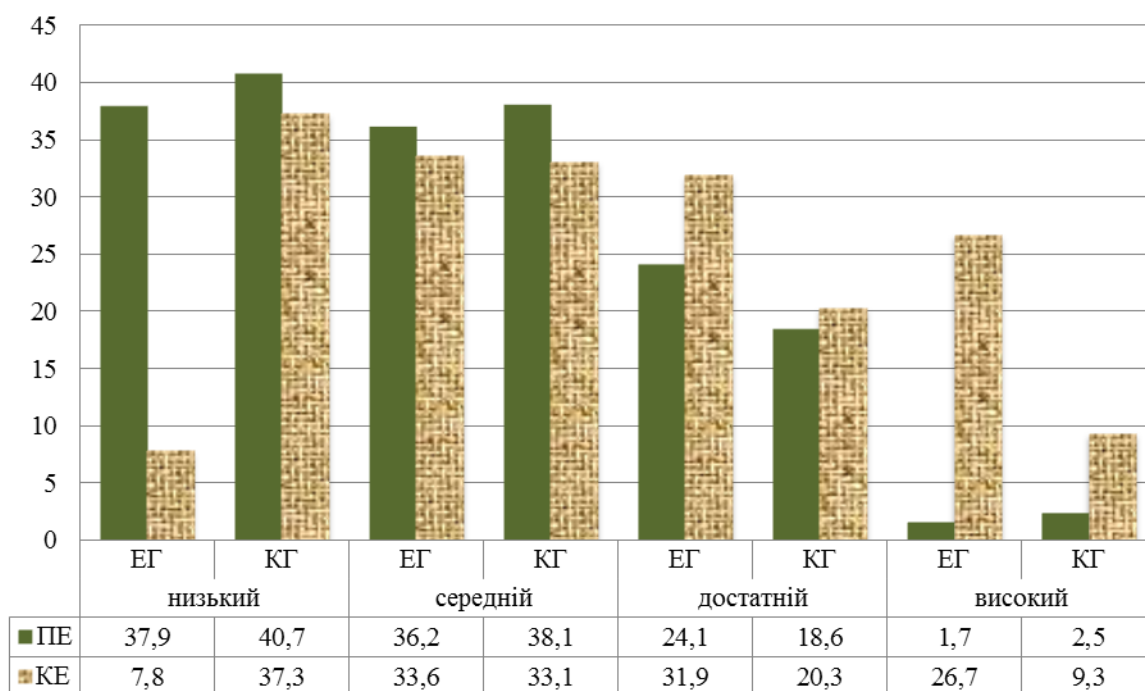

Рис. 2. Динаміка рівнів сформованості фізичного здоров'я учнів початкових класів.

Достовірність отриманих результатів перевірено за допомогою методів математичної статистики, зокрема, критерію Пірсона χ^2 , згідно з яким визначено значущість відмінностей результатів у експериментальних і контрольних групах (за значенням критерію $\chi^2_{розр} = 35,39$ і коефіцієнта взаємоузгодження $C = 0,39$).

Таким чином, експериментальні дані дають змогу стверджувати, що ефективність формування фізичного здоров'я учнів початкових класів значно підвищиться, якщо впровадити відповідну систему в навчально-виховний процес початкової школи.

ВИСНОВКИ

У дисертації висвітлено новий спосіб розв'язання актуальної проблеми формування фізичного здоров'я учнів молодшого шкільного віку, що виявляється в обґрунтуванні системи формування фізичного здоров'я учнів у початковій школі. Отримані результати експериментального дослідження стали основою для таких висновків:

1. На сучасному етапі розвитку освіти України актуалізується проблема збереження, зміцнення здоров'я підростаючого покоління, формування культури здоров'я дітей, що зумовлено значним погіршенням стану фізичного здоров'я учнів початкових класів, нагальною потребою шкільної практики у відповідному навчально-методичному забезпеченні.

Під поняттям “формування фізичного здоров'я” доцільно розуміти соціально значущий процес узгоджених взаємодій суб'єктів навчально-виховного середовища, спрямованих на досягнення індивідуально оптимального рівня показників морфологічного розвитку, фізичної підготовленості, адаптивних можливостей організму індивіда та виховання особистісних якостей людини, спрямованих на збереження та формування фізичного здоров'я.

Визначено напрями удосконалення здоров'язбережувальної освітньої діяльності: світоглядний, дидактичний, фізкультурно-оздоровчий, інформаційно-просвітницький, профілактичний, діагностичний.

2. Встановлено, що характер прояву показників фізичного здоров'я залежить від особистісних якостей дитини, усвідомленості її поведінки. Інтегративний критерій сформованості фізичного здоров'я учнів молодшого шкільного віку передбачає єдність: *морфофункціонального компоненту*, показниками якого виступають: індивідуально оптимальний рівень морфологічного розвитку, необхідний і достатній для якісного функціонування організму; індивідуально оптимальний рівень фізичної підготовленості, необхідний і достатній для якісної працездатності; індивідуально оптимальний рівень адаптаційних можливостей організму, необхідний і достатній для компенсації патологічних процесів оточуючого середовища; та *педагогічного*, показниками якого є: мотиваційно-ціннісний (система життєвих цінностей, життєва позиція; потреби та мотиви), когнітивно-інтелектуальний (знання та вміння щодо збереження та формування здоров'я), поведінковий (осмисленість, самостійність та здатність учня до самоконтролю), емоційно-психологічний (відповідальність за стан власного здоров'я та здоров'я оточуючих).

5. Теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено систему формування фізичного здоров'я учнів у навчально-виховному процесі початкової школи, у якій взаємопов'язані мета (формування фізичного здоров'я учнів початкових класів), програма “Школа розвитку і здоров'я”, яка передбачає реалізацію здоров'язбережувальних та здоров'яформувальних технологій, напрями, принципи, організаційно-педагогічні умови з еталонним результатом для учнів і педагогів.

Основними напрямами здоров'язбережувальної діяльності визначено: світоглядний, дидактичний, фізкультурно-оздоровчий, інформаційно-просвітницький, профілактичний та діагностичний.

Основоположними принципами впровадження системи є: принцип мотивації на здоровий спосіб життя, орієнтації на ціннісні відносини, гуманізації, науковості, інтеграції, неперервності, ліберальності, інтерактивності, динамічності, емоційності, раціональності, діяльнісного підходу, партнерства, превентивності, системності, дедукції, індукції, систематичності.

Охарактеризовано методи (усвідомлення цінностей здоров'я, створення позитивної атмосфери навчання й організації комунікації учнів, мотивації навчальної діяльності, розширення діапазону знань учнів, індуктивний, дедуктивний, частково-пошуковий, проблемно-пошуковий, ініціативно-творчий, стимулювання поведінки і діяльності, моделювання, психолого-педагогічної підтримки) та форми (театралізовані та лялькові вистави здоров'язбережувальної тематики для вихованців дошкільних та позашкільних навчальних закладів, благодійна акція "Милосердя", проект "Я здоров'я збережу – сам собі допоможу", екологічна виставка "Збережу природу рідного краю", творча група "Школа розвитку і здоров'я"; створення картотеки валеологічних компонентів; конкурси на кращий малюнок, вірш, казку, загадку тощо на спортивну тематику; спортивні КВК, свята "Спортивна сім'я", "Міс Грація початкової школи", зустрічі зі спортсменами "Гордість Запоріжжя", година здоров'я, конкурс "Вчитель за здоров'я дитини", шкільний ярмарок педагогічних ідей з питань збереження та формування учнів, агітбригада учнів четвертих класів з пропаганди здорового способу життя, шкільна газета "Здоров'ятко", радіопередача "Планета Здоров'я", гурток "Дружба" із залученням батьків, батьківський клуб "Здоров'я", паспортизація здоров'я кожного учня початкової школи, інформаційно-діагностичне обстеження учнів; заняття для педагогів "Сам собі психолог", "Зціли себе сам", семінари-тренінги "Очищення організму", "Прозріння", "Духовна гімнастика" тощо) формування фізичного здоров'я учнів у початковій школі.

Обґрунтовано організаційно-педагогічні умови формування фізичного здоров'я учнів початкових класів, зокрема:

- індивідуалізація навчально-виховного процесу;
- організація системи роботи щодо підвищення рівня професійно-валеологічної компетентності педагогів початкової школи засобом впровадження циклограми методичних заходів;
- насичення змісту навчальних предметів та виховних заходів тематикою збереження та зміцнення здоров'я людини;
- здійснення моніторингу навчально-виховного процесу з позиції збереження та зміцнення здоров'я.

6. У процесі формувального експерименту доведено, що впровадження системи формування фізичного здоров'я сприяло підвищенню рівня сформованості фізичного здоров'я учнів експериментальної (високого – на 25%, достатнього – на 7,8%). Експериментально доведено, що

позитивна динаміка сформованості фізичного здоров'я учнів початкових класів пов'язана з підвищенням рівня педагогічних показників (мотивації, зміни системи життєвих цінностей, знань та вмінь щодо збереження та формування здоров'я, самостійності, осмисленості, самоконтролю, відповідальності за стан власного здоров'я та здоров'я оточуючих).

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми формування фізичного здоров'я учнів. Перспективи подальшого наукового пошуку можливі в модифікації програми “Школа розвитку і здоров'я”, а також в її адаптації у навчально-виховний процес дошкільних навчальних закладів, шкіл-інтернатів, шкіл-комплексів, професійних ліцеїв, коледжів, дитячо-юнацьких спортивних шкіл.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Півненко Ю. В. Школа розвитку і здоров'я / Ю. В. Півненко // Початкова школа. – 2005. □ № 11. – С. 18–21.
2. Півненко Ю. В. Психолого-педагогічні умови впровадження здоров'язберігаючих технологій у освітній процес початкової школи / Ю. В. Півненко // Теорія та методика фізичного виховання. – 2007. □ № 5. – С. 31–34.
3. Півненко Ю. В. Аналіз уроку з позиції збереження здоров'я учнів / Ю. В. Півненко // Теорія та методика фізичного виховання. – 2008. – № 9. – С. 41–45.
4. Півненко Ю. В. Професійна компетентність вчителя у контексті формування фізичного здоров'я учнів початкової школи / Ю. В. Півненко // Педагогічний альманах : зб. наук. пр. – Херсон : РПО, 2012. – Вип. 13. – С. 167–172.
5. Півненко Ю. В. Виховання основ фізичного здоров'я як складова навчально-виховного процесу в початковій школі / Ю. В. Півненко // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету ім. Т. Г. Шевченка / Чернігівський нац. пед. ун-т ім. Т. Г. Шевченка ; гол. ред. Носко М. О. – Чернігів : ЧДПУ, 2011. – Вип. 91, т. 1. – С. 356–360.
6. Півненко Ю. В. Генезис та класифікація моделей і технологій в контексті розвитку здоров'я школі / Ю. В. Півненко // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г.Шевченка / Чернігівський нац. пед. ун-т ім. Т. Г. Шевченка ; гол. ред. Носко М. О. – Чернігів : ЧДПУ, 2012. – Вип. 98, т. 3 – С. 252–256.
7. Пивненко Ю. В. Создание психолого-педагогических условий формирования физического здоровья учащихся начальных классов / Ю. В. Пивненко // Альманах современной науки и образования. – 2013. – № 6 (73). – С. 129–133. – То же [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.gramota.net/articles/issn_1993-5552_2013_6_40.pdf, свободный. – Название с экрана. (Дата обращения: 19.06.2013).

8. Пивненко Ю. В. Формирование физического здоровья учащихся начальных классов как предмет исследования / Ю. В. Пивненко // Концепт. – 2013. – № 5. – Режим доступа: http://www.covenok.ru/koncept/article/1118/2013_may_art13109.html, свободный. – Название с экрана. – (Дата обращения 27.05.2013).

Опубліковані праці апробаційного характеру

9. Пивненко Ю. В. Управління системою роботи щодо впровадження здоров'язберігаючих технологій у “Школі розвитку і здоров'я” / Ю. В. Пивненко // Управління школою. – 2005. – № 4 (88). – С. 23–25.

10. Пивненко Ю. В. Програма “Школа розвитку і здоров'я” : □метод. посіб. для адм.-пед. працівників ЗНЗ, які працюють у навч. закладі – Школі сприяння здоров'ю□ / Ю. В. Пивненко. – Запоріжжя, 2008. – 70 с.

Опубліковані праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

11. Аксьонова О. П. Динамічні паузи як засіб фізичної реабілітації дітей / О. П. Аксьонова, Ю. В. Пивненко // Навчаємо здоров'ю – працюємо на майбутнє : [методичний посібник для педагогів-практиків] / відп. за вип. О. П. Аксьонова, Т. М. Бабко, Л. С. Забудько, Ю. В. Пивненко. – Запоріжжя ; Бердянськ : Диво, 2012. – С. 13–18.

12. Аксьонова О. П. Методологічні засади дидактичного компонента моделі навчального закладу – школи сприяння здоров'ю / О. П. Аксьонова, Л. С. Забудько, Ю. В. Пивненко // Навчаємо здоров'ю – працюємо на майбутнє : [метод. посіб. для педагогів-практиків] / відп. за вип. О. П. Аксьонова, Т. М. Бабко, Л. С. Забудько, Ю. В. Пивненко. – Запоріжжя ; Бердянськ : Диво, 2012. – С. 18–26.

13. Аксьонова О. П. Технологічні аспекти конструювання особистісно зорієнтованого змісту системи фізичного самовдосконалення дітей і підлітків у навчальному закладі – школі сприяння здоров'ю / О. П. Аксьонова, І. В. Бисько, О. В. Панченко, Ю. В. Пивненко // Навчання заради здоров'я : □метод. посіб. для педагогів-практиків□ / відп. за вип. О. П. Аксьонова, І. В. Бисько, О. В. Панченко, Ю. В. Пивненко. – Запоріжжя : Диво, 2012. – С. 7–17.

АНОТАЦІЯ

Пивненко Ю. В. Формування фізичного здоров'я учнів у навчально-виховному процесі початкової школи. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.07 – теорія і методика виховання. □ Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Міністерство освіти і науки України. – Тернопіль, 2013.

У дисертації вперше науково обґрунтовано, експериментально перевірено систему формування фізичного здоров'я учнів початкових класів у навчально-виховному процесі; розкрито

зміст поняття “формування фізичного здоров’я”; конкретизовано показники сформованості фізичного здоров’я учнів молодшого шкільного віку шляхом інтегрування морфофункціональних та педагогічних критеріїв; подальшого розвитку набули наукові уявлення про напрями здоров’язбережувальної та здоров’яформувальної діяльності у навчально-виховному процесі початкової школи.

Розроблено схему аналізу уроку з позиції збереження та формування здоров’я, циклограму методичних заходів щодо удосконалення професійної компетентності вчителів з формування фізичного здоров’я учнів початкових класів; авторську методику обчислення коефіцієнта сформованості фізичного здоров’я учнів молодшого шкільного віку.

Ключові слова: формування, система формування, фізичне здоров’я, учні, навчально-виховний процес, початкова школа, авторська методика.

АННОТАЦІЯ

Пивненко Ю. В. Формирование физического здоровья учащихся в учебно-воспитательном процессе начальной школы. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.07 – теория и методика воспитания. □ Тернопольский национальный педагогический университет имени Владимира Гнатюка, Министерство образования и науки Украины. □ Тернополь, 2013.

В диссертации представлены результаты теоретического анализа и педагогического эксперимента по формированию физического здоровья учащихся в учебно-воспитательном процессе начальной школы. Раскрыта суть понятия “формирование физического здоровья”, которое рассматривается как социально значимый процесс согласованных взаимодействий субъектов учебно-воспитательной среды, направленных на достижение индивидуально оптимального уровня показателей морфофизиологического развития, физической подготовленности, адаптационных возможностей индивида и воспитание личностных качеств человека, направленных на сохранение и формирование физического здоровья.

Определены направления усовершенствования здоровьесберегающей образовательной деятельности (мировоззренческое, дидактическое, физкультурно-оздоровительное, информационно-просветительское, профилактическое, диагностическое).

Установлено, что показатели физического здоровья зависят от личностных качеств ребенка, осознанности и мотивации его поведения.

Конкретизированы критерии сформированности физического здоровья учащихся младшего школьного возраста:

□ морфофункциональный, показателями которого выступают: индивидуально оптимальный уровень морфофизиологического развития, необходимый и достаточный для качественного функционирования организма; индивидуально-оптимальный уровень физической подготовленности, необходимый и достаточный для качественной работоспособности; индивидуально оптимальный уровень адаптационных возможностей организма, необходимый и достаточный для компенсации патологических процессов окружающей среды;

□ педагогический, показателями которого являются: мотивационно-ценностный когнитивно-интеллектуальный, поведенческий, эмоционально-психологический.

Следовательно, сформированность физического здоровья – интегративный критерий морфофункционального и педагогического составляющих.

Теоретически обоснована и экспериментально проверена система формирования физического здоровья учащихся начальных классов, в которой взаимосвязаны цель (формирование физического здоровья учащихся начальной школы), программа “Школа развития и здоровья”, направления, принципы, организационно-педагогические условия, диагностический инструментарий и идеальный результат.

Охарактеризованы методы (осознания ценностей здоровья, создания позитивной атмосферы обучения и организации коммуникации учащихся, мотивации учебной деятельности, расширения диапазона знаний учащихся, индуктивный, дедуктивный, частично-поисковый, проблемно-поисковый, инициативно-творческий, стимулирования поведения и деятельности, психолого-педагогической диагностики) и формы (театрализованные и кукольные представления здоровьесберегающей тематики, благотворительные акции, экологические выставки, творческая группа, создание картотеки валеологических компонентов; спортивные, праздники, конкурсы, встречи со спортсменами, час здоровья, школьная ярмарка педагогических идей, агитбригада учащихся, выпуск школьной газеты и радиопередачи, паспортизация здоровья учеников, информационно-диагностическое обследование детей, семинары-тренинги для педагогов) формирования физического здоровья в начальной школе.

Разработаны организационно-педагогические условия формирования физического здоровья учащихся начальных классов: индивидуализация учебно-воспитательного процесса; организация системы работы по повышению уровня профессионально-валеологической компетентности педагогов начальной школы средством внедрения циклограммы методических мероприятий; насыщение учебных предметов и воспитательных мероприятий тематикой сохранения и укрепления здоровья человека; осуществление мониторинга учебно-воспитательного процесса с позиции сохранения и укрепления здоровья.

Дана характеристика высокому, достаточному, среднему и низкому уровням сформированности физического здоровья учащихся младшего школьного возраста, разработана методика их определения.

В диссертации описаны методика и ход педагогического эксперимента, в результате которого установлено, что внедрение разработанной системы приводит к формированию физического здоровья учащихся начальных классов.

Проведенное исследование может служить ориентиром в процессе разработки соответствующих методик для учащихся основной и старшей школы, созданное научно-методическое обеспечение может стать объектом изучения студентами высших учебных заведений и учителями в системе последипломного образования учителей.

Ключевые слова: формирование, система формирования, физическое здоровье, учащиеся, учебно-воспитательный процесс, начальная школа, авторская методика.

ANNOTATION

Pivnenko J. V. Formation of physical health of pupils in educational process of primary school. – On the right of a manuscript.

The thesis on competition of scientific degree of the candidate of Pedagogical Science in the specialty 13.00.07 – Theory and Methodology of Education. –Volodymyr Hnatiuk Ternopil National Pedagogical University, the Ministry of Education and Science of Ukraine. – Ternopil, 2013.

For the first time the system of formation of pupils' physical health in educational process of primary school was scientifically grounded and tested experimentally; the concept of "formation of physical health" was specified; the indexes of formation of pupils' physical health at primary school were defined concretely by integration of morphophysiological and pedagogical criteria; scientific ideas of directions of health keeping activity in educational process of primary school were developed.

The scheme of lessons analysis was developed from the position of health keeping and forming; the cyclogram of methodical measures for the improvement of teachers' professional competence in the formation of physical health of primary school pupils was elaborated; the author's method of calculation of the coefficient of physical health formation of pupils at primary school was created.

Key words: formation, system of formation, physical health, pupils, educational process, primary school, author's method.

Підписано до друку 12.08.2013 р.

Формат 60x84/16.

Папір друк. Друк офсетний.

Ум. друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9.

Наклад 100 прим. Зам. № 08/13/4-3

Віддруковано у видавничому центрі "Вектор"
46018, м. Тернопіль, вул. Кривоноса, 2б,
Тел. 8 (0352) 40-08-12
8 (0352) 40-00-63

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
серія ТР № 46 від 07 березня 2013р.
ФО Осадца Ю.В.